

HAR VI RÅD ATT FÖRSVARA OSS?

Av CUNCTATOR

En social förmån

NÄR MAN ställer frågan: har vi råd att försvara oss, ligger det nära till hands att omformulera den i negativ riktning: har någon råd att icke försvara sig? Därmed är från början uppmärksamheten riktad på de värden som den övervägande delen av befolkningen håller för omistliga. Det är icke blott fråga om den höga materiella odling, som grundad på naturliga rikedomar och mänskligt förutseende, ofta under svåra inre motsättningar bragts till den allmängiltighet som idag är fallet. Det är också den andliga frihet i fråga om tanke och yttrande, som trots avarter dock utgör livsluften för det intellektuella skapandet på alla områden. Och det är slutligen frågan, huruvida priset för detta kan vara för högt. Svaret på frågan har såtillvida varit konstant som ägodelar och privilegier alltid ansetts vara värda ett hårdnackat försvar. Men å andra sidan har det tidigare funnits stora delar av befolkningen som förklarat sig icke ha haft någon del i de ägodelar eller de privilegier, vilkas försvar alltid legat bakom talet om »plik-

ten att försvara fäderneslandet och fäderneslandets heliga minnen». Plikten därtill har för dessa kategorier icke kunnat framstå som relevant eller grundad i påtagliga fakta. Men sedan ägande- och bestämmandeförhållandena radikalt ändrats, har även den förutsatta plikten förvandlats till en vilja hos de tidigare negativt inställda.

Talet om skyldighet »att försvara fäderneslandet» har dock bevarat en atavistisk klang. Det skorrar illa i de nya generationernas öra, oavsett till vilket parti omständigheterna drivit dem. Var tid väljer sina uttryck. Riksråd blir statsråd, bisittare blir assessor, länsman landsfiskal och häradsskrivare skall bli direktör. Men funktionen är oförändrad. Riket och fäderneslandet blir staten och samhället. Dess välfångna privilegier blir sociala förmåner. Och i princip har ingenting förändrats.

Om de sociala förmånerna har talats ofta och mycket: att få åtnjuta undervisning, att få vård för sina krämpor, att få ha rätt och säkerhet till liv, egendom och tänkande. Men om den sociala förmån, som består i att åtnjuta skydd mot

angrepp utifrån, har man tills nyligen icke talat i dessa sammanhang.

Det låg emellertid i linje med tidens tankevanor, när den nuvarande chefen för socialdepartementet efter sin övergång från försvarsdepartementet antydde, att det icke var någon principiell skillnad mellan hans tidigare och nuvarande uppgifter. Även om det icke uttrycktes direkt i sådana ordalag var meningen dock att ett starkt försvar, som bidrog till att bevara freden för medborgarna, vore en social förmån i lika hög grad som de förmåner man vanligtvis för in under denna benämning.

Gränserna för vår förmåga

Om det nu börjar bli klart, att försvaret mot yttre fiender är en social förmån som måste upprätthållas i ändamålsenlig utsträckning, ställer sig frågan hur det ligger till med resurserna för de sociala förmånerna. Den rikedom som representeras av naturtillgångar och ett gott handhavande av produktionsapparaten utgör garantien för att tillräckliga medel kan framskaffas för långtgående krav. Det enda allvarigare moment, som på längre sikt kan tänkas inverka menligt på landets samlade ekonomi, är den ogynnsamma befolkningsutvecklingen, som utgör ett hot mot i första hand vår ekonomiska framtid.

På lång sikt kan man, som fram-

hållas i en nyligen gjord långtidsutredning, räkna med att våra resurser kommer att ökas. Under någorlunda normala förhållanden borde nationalprodukten kunna fördubblas inom loppet av 20 till 30 år. Man bör därför längre fram — på 60- och 70-talen — kunna räkna med ett betydligt större utrymme för en ökning av kapitalbildning och konsumtion än vad som nu är fallet. Orsaken till denna positiva bedömning är att man bl. a. räknar med att vår framtida export kan hävdas väl i förhållande till utvecklingen på världsmarknaden. Det tekniska framåtskridandet i landet visar en god prognos och ger löfte om ökad produktionseffektivitet. Man räknar vidare med att det allmänna sparandet skall kunna bibehållas, vilket skulle bilda grunden för en förhållandevis snabb utbyggnad av kapitalutrustningen.

Utvecklingen kan sålunda bedömas som relativt gynnsam, men torde dock ej bli avsevärt bättre än den som för vår del skedde under mellankrigstiden. I stort sett torde vårt ekonomiska framåtskridande ansluta sig till den allmänna västeuropeiska utvecklingen. Det bör dock kraftigt understrykas, att den svenska produktionsökningen jämfört med de västeuropeiska ländernas så gott som hela tiden från 1950 tills nu varit minst, ett förhållande som innebär ett visst orosmoment. Låt vara att man för en hel del av de övriga länderna kan framhålla, att de efter kriget startat från ett

ogynnsammare utgångsläge än Sverige och därmed länge hade lättare att uppnå högre ökningstal.

En annan fråga, som kan sägas innebära ett visst orosmoment eller i varje fall försvåra den redan i sig mycket vanskliga långtidsbedömningen, är vårt lands förhållande till den planerade gemensamma europeiska marknaden. Skulle den komma till stånd, vilket är mycket möjligt, medför den svårbedömbara ekonomiska konsekvenser för vår del. Oavsett om Sverige anslutes till denna på basis av en tullunion eller ett frihandelsområde eller kommer att förbli utanför, påverkar det i hög grad landets ekonomiska ställning. Omfattande utredningar om den verkan som de olika alternativen kan tänkas medföra är nu under gång såväl i kommerskollegium som i åtskilliga branschföreningar. Resultatet av dessa är avgörande för en ytterligare bedömning av vår framtida ekonomiska ställning. Det torde därför finnas anledning att senare återkomma till spörsmålet i den mån det berör här föreliggande sammanhang.

Även om långtidsutsikterna ter sig relativt gynnsamma, kastas dock vissa skuggor över den dagsaktuella ekonomiska situationen. Den är visserligen icke direkt oroande. Men den totala produktionen minskade sitt expansionstempo förra året och steg endast med ca 2 procent jämfört med 4 procent under 1955. För innevarande år

väntas den dock stiga med närmare 3 procent. Tyngdpunkten ligger därvid på de kapitalvaruproducerande metallindustrierna samt pappers- och massaindustrierna. Bruttoinvesteringarna beräknas stiga med 4 procent jämfört med 2 procent under föregående period, den offentliga konsumtionen med 5 procent och den privata med knappa 2 procent. Man anser vidare, att bytesbalansen skall förbättras. Transaktionerna med utlandet kan väntas komma i balans under 1957. Exporten beräknas undergå en fortsatt stark ökning främst beträffande järnmalm och verkstadsprodukter. De personliga inkomsterna kommer förmodligen att stiga genom avtal och löneglidningar i ungefär samma procentuella omfattning som föregående år, men kommer att verka förstärkande på de inflationistiska spänningar som dröjer sig kvar i samhället. Situationen inger inga överdrivna förhoppningar om en fortsatt mycket snabb välståndsökning. Vissa avmattningstendenser kan tänkas bli mera accentuerade under den närmaste tiden. Ställningen bör dock icke bedömas som alltför oroväckande.

Att den aktuella ekonomiska situationen, trots goda förutsättningar, för dagen uppvisar alltför många drag, som inte är önskvärda, leder uppmärksamheten till att gränserna för vår förmåga i mycket stor utsträckning även sättes av vår inflationskänslighet och

förmågan att utstå valutakriser. Den inkonsekvens som ligger i att man från alla håll önskar ökad kapitalbildning, men samtidigt medverkar till att stimulera konsumtionen, är ett politiskt problem, som ingalunda bör vara omöjligt att lösa.

Kravet på våra resurser

Även om våra resurser icke är oansenliga, så är kravet på dem ej heller oansenligt, vilket återspeglas i den snabbt ökande statsbudgeten och det hårda trycket på löne marknaden. Starkt kapitalkrävande allmänna investeringar anmäler sig såväl av ekonomisk som partipolitisk nödvändighet. Vår energiförsörjning, som är en av hörnpelarna i hela vårt ekonomiska framåtskridande, fordrar en snabb utbyggnad. Forskning och högre undervisning, som länge behandlats mindre generöst, måste av samma skäl få betydligt ökade anslag. Bostadsbyggande, ungdomsvård, sjukvård och fångvård har betydande behov. Samtidigt anmäler sig ett högst berättigat krav på väsentliga skattesänkningar på samma gång som de politiska partierna icke visar någon påfallande återhållsamhet beträffande partipolitiskt ändamålsenliga reformer. Höjningen av barnbidragen, förkortningen av arbetstiden och den helt oöverskådliga pensionsreformen kommer att belasta vår ekonomi med utomordentlig styrka. Höjningen av barnbidragen torde väl icke inge far-

hågor i och för sig, och förkortningen av arbetstiden kan väl som sådan betraktas som genomförbar, då man ju bl. a. alltid kan hoppas på invandring av kvalificerad arbetskraft. Men sammanslaget med pensionsreformen inger det allvarliga farhågor. Överhuvudtaget är den sistnämnda reformen oroande även i sig själv icke bara på grund av sina förmodade konsekvenser utan snarare på grund av omöjligheten att bedöma konsekvenser som kommer att inträffa tiotal och åter tiotal år framåt i tiden. Så mycket torde dock stå klart, att reformen kommer att drabba de produktiva åldrarna med en tillfällig utplundring till förmån för en ålderdom, som ingen vet om den personligen kommer att uppnå.

När försvaret, längst ned på aktualitetslistan, anmäler sin existens, är behovskraven således mer än högt uppdrivna från andra håll, från vilka man också kastar begärliga blickar efter försvarsmaktens redan tilldelade medel.

Försvarets krav

För den stora massan hör försvaret vanligtvis till det som man inte talar om. Blott då det ställer sina krav på medborgarens tjänster, blir han medveten om dess existens. Och han reagerar, ännu mycket ofta, med en gnällig attityd. Det är i övrigt endast i situationer av akut fara, som man upptäcker dess fulla värde. Så var det 1939, då vår beredskap enligt uppgift

från högt håll var god. Inför det plötsliga hotet blev man emellertid chockartat medveten om värdet av en ännu bättre beredskap, som man fick kosta på sig med av omständigheterna påtvingad slösaktighet. Så var det 1948, Pragkuppens år, då man hunnit försjunka i tron på en fridsammare värld, men snabbt fick ändra sin inställning till försvaret i positivare riktning. Samma sak hände 1950, då Koreakriget utbröt. Och ännu i höstas, under oroligheterna i Ungern och Polen, förmärktes likartade tendenser, ehuru av kort varaktighet. Vankelmodet har alltid varit konstitutionellt hos dem som ytterst beviljar medel till krigsmakten. Det ligger i öppen dag, att deras omsorg om försvaret mera bottnar i utrikespolitisk förskräckelse av tillfällig natur än i nykter bedömning på lång sikt.

Situationen kompliceras därvid av att hela strukturen på försvaret förändrats genom den snabba tekniska utvecklingen. Krigsapparaten i varje land blir mer och mer invecklad, samtidigt som den omformas till ett mer eller mindre organiskt helt. Alla delar har blivit integrerade i varandra. Improvisationernas tid är förbi. Det går inte längre att ändra och skära ner på ett ställe utan att detta ger utslag på en mångfald andra ställen och tvingar till samtidig omläggning. Kravet på exakt samordning mellan försvarsgrenarna, inom ramen för långsiktiga uppläggningar, är numera av avgörande betydelse,

icke minst med tanke på anskaffningsverksamheten, som måste genomföras före ett krigsfall.

Man kan därför med en känsla av oro betrakta det öde som den s. k. ÖB-planen undergår. Statsmakterna fastställde 1948 målsättningen för vårt militära försvar och angav, att försvarskrafterna borde »utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behöver uppgivas utan segt motstånd i olika former». På grundval härav utarbetades ett långsichtsprogram under ledning av överbefälhavaren, vilket låg färdigt 1954. I förslaget bedömde man det där redovisade behovet av personal, materiel och anläggningar såväl ur kvantitativ som kvalitativ synpunkt som ett minimum för att täcka statsmakternas målsättning från 1948. De anslag, som vid tillfället för förslaget stod till förfogande och på vilkas storlek man i fortsättningen ansåg sig kunna räkna, har trots nominella höjningar undergått en reell minskning under årens lopp beroende på penningvärdets fall. Omräknar man anslagen till försvaret till 1953 års penningvärde, visar sig minskningen vara följande:

1953/54	2.027 miljoner kr.
1954/55	2.000 » »
1955/56	1.885 » »
1956/57	1.865 » »

Fördelningen av medlen på de olika huvudposterna inom krigsmakten ser för sistförflutna bud-

getår ut på följande sätt enligt en redogörelse som statsrådet Nilsson gav vid den socialdemokratiska partikongressen 1956:

	miljoner kr.
avlöning till värnpliktiga, utbildningskostnader m. m. . . .	omkr. 250
avlöningar till de fast anställda	» 570
materielanskaffning:	
armén	drygt 300
marinen	» 200
flygvapnet (inkl. underhållskostnader för flygmateriel)	omkr. 550
diverse (materielunderhåll, forskning, hyror, ersättning för skador, anskaffning av drivmedel, upprättande av signalförbindelser, åtgärder för krigsindustriell beredskap) . . .	omkr. 200

En mycket stor del av dessa utgifter, troligen inemot en tredjedel, är relativt oberoende av ändringar i försvarsorganisationen. Hit hör bl. a. avlöningarna till fast anställda och delvis anslagen för underhåll, sjukvård, mathållning m. m. Lönehöjningarna för personalen följer de allmänna lönerörelserna inom statsverket och är såtillvida en automatisk kostnadsökning på samma sätt som de inflationistiska prishöjningarna på materiel. Det stod också relativt tidigt klart, att dessa automatiska kostnadsökningar hotade att spränga ramen för ÖB-planen. Nödvändigheten att öka försvarsanslagen blev akut till årets riksdag. I januari anförde överbefälhavaren i skrivelse till Konungen bl. a. följande: »Med de anslag och bemyndiganden, som i år äskats i stats-

verkspropositionen och med hänsyn till anslagsutvecklingen under närmast föregående budgetår, bedömer jag det icke längre vara praktiskt möjligt att anskaffa (omsätta) materiel samt utforma krigsmakten i den omfattning och inom den tidsperiod, som 1954 års förslag förutsatte. Detta beror på att det icke torde vara möjligt att tillräckligt snabbt anställa personal, bygga anläggningar och anskaffa viss betydelsefull materiel. Svårigheterna att anskaffa materiel sammanhänger bl. a. med att militära myndigheter med utnyttjande av den svenska industrin under denna korta tidsperiod icke kan genomföra anskaffning i viktiga avseenden under hänsynstagande till vad som från fredsekonomisk synpunkt är rimligt.»

Statsmakterna lät sig icke rubba. ÖB-planen föll under bordet och frågan togs upp i den sedan 1955 fortlöpande försvarsutredningen, som beslöt att den kostnadsram, som ÖB-planen förutsett för försvaret på grund av statsfinansiella skäl ej kunde få vara så omfattande som tänkts. Överbefälhavaren fick därefter i slutet av mars i uppdrag att utan dröjsmål inkomma med en reviderad plan, enligt vilken den militära effektiviteten borde bibehållas, men där kostnaderna reviderats enligt olika alternativ. De två huvudalternativen var 95 respektive 90 procent av kostnadsramen enligt ÖB-planen. Därjämte skulle ett 100-procentsalternativ

och ett alternativ med oförändrade kostnader redovisas. Då emellertid två budgetår gått sedan ÖB-planen framlades och denna räknade med en ungefär 2,5 procentig kostnadsökning per år, blir alternativen 5 procent mindre, dvs. exempelvis 90-procentsalternativet innebär i praktiken ett 85-procentsalternativ.

Hur har försvarsledningen förvaltats sitt pund?

Statsmakternas order om en reviderad ÖB-plan innebär i sig en förtäckt fråga, huruvida försvarsledningen utnyttjat anslagna medel på effektivast möjliga sätt. Krigsmakten får, som det populärt heter, en hel del pengar. Svaret är så tillvida ointressant som ingen utom försvarsledningen själv kan bedöma detta sakkunnigt. Försvarsledningen åtnjuter högsta förtroende för kunskap om de moderna vapnen och krigsmaktens effektiva organisation. Mot dess utlåtanden i militärt hänseende finns därmed strängt taget ingen appell.

En annan fråga är om icke hela försvarsproblematiken är mogen för en okonventionell omprövning under trycket av den nya vapentekniska utvecklingen. Det till synes radikala engelska greppet på motsvarande brittiska problem har lett tankarna i denna riktning även hos militärt osakkunniga. Det bör emellertid därvid observeras, att det engelska exemplet mera tycks vara dikterat av starkt förändrade ut-

rikespolitiska engagemang med reträtt från fjärranbelägna positioner än av principiell övergång — sua sponte — till ett nytt vapensystem. För svensk del föreligger icke sådana motiv. Snarare kan sägas att vårt militära engagemang — såsom ensam neutral makt — utvidgats genom att maktbalansen i Östersjön starkt försämrats till Sveriges nackdel under de senaste åren. Detta inspirerar icke till *plötsliga* radikaliserings av försvaret. Man ställer dock frågan, om exempelvis icke värnpliktssystemet i dess nuvarande form är moget för en grundlig översyn.

Man bör därvid inte dra alltför snäva jämförelser med exempelvis de aktuella engelska initiativen på detta område, som syftar till att helt avskaffa värnpliktssystemet. Skillnaden i manskapsbehov för det tätbefolkade England, som i den nuvarande politiska situationen har Belgien, Holland och Västtyskland framför sig, och det glesbefolkade randstatslandet Sverige är mycket stor. Värnpliktssystemet har heller inte någon riktig förankring i England, där traditionen med en stående armé har betydande styrka. För Sveriges del — liksom även för Englands — kommer dessutom totalförsvarets behov i krig att ställa krav på ökat manskapsantal: civilförsvaret, kommunikationer, sjukvård etc. Det är dock icke uteslutet att en omprövning mot bakgrunden av den vapentekniska utvecklingen skulle kunna leda till

omläggningar, som medförde påtagliga vinster såväl för krigsmakten som för den samhällseliga produktionen. Det är möjligt, att detta kan innebära en samhällsekonomiskt sett förmånligare ordning.

De automatiska fördyringar, som orsakats av lönehöjningar och prisstegringar på materiel, och som förorsakat irritation på visst politiskt håll, bör däremot ej få utgöra anledning till krav på revidering av anslagen, då detta i princip är en helt annan fråga. Har man en gång bestämt sig för ett försvar av en viss omfattning, är det uppenbart, att de automatiska kostnadshöjningarna för detta måste täckas. Man får icke låta den fortgående inflationen urgröpa de gällande försvarsbeslutens reella innehåll utan se till att dessa beslut blir täckta av de ursprungligen avsedda realvärdena. Något i linje med detta kan tanken sägas vara, att krigsmakten skulle erhålla en viss någorlunda bestämd kvot av bruttonationalprodukten. Helt tilltalande är väl dock icke denna sistnämnda tanke i betraktande av teknikens snabba utveckling och de därmed följande kraven på förändringar.

Försvarsutgifter och nationalprodukt

Söker man jämföra olika länders ekonomiska styrka kan man utgå från deras bruttonationalprodukt, som kan betraktas som ett grovt mått på skatteunderlagets storlek.

Jämförelsen är alltid mycket vanskelig och några tillförlitliga exakta siffror kan man ej få fram, då variationer i beräkning och avvägning förekommer vid framräkningen av olika länders nationalbudget. Trots allt får man dock en någorlunda god bild av situationen, åtminstone i västerländska stater.

Mot den förmögenhetsbakgrund som återspeglas i nationalbudgeten har man under senare år brukat ställa försvarskostnaderna för att få ett mått på deras storlek och få möjlighet att jämföra olika länders uttag med varandra. Även detta slags jämförelse är mycket vanskelig, då man i regel ej vet vad och hur mycket som ingår och icke ingår i den öppet redovisade försvarsbudgeten i olika länder. Men man har i resultaten en god antydan.

Man bör vid jämförelsen observera, att ju svagare ett lands samlade ekonomi är desto svårare har det att genomföra en högre procentuell tilldelning till försvaret. För ett så rikt land som exempelvis Förenta Staterna torde den höga procentuella tilldelningen icke i nämnvärd mån påverka levnadsstandarden, under det att det för ett fattigt land i det närmaste torde innebära en omöjlighet under längre tid.

I nedanstående tabell har beräkningarna verkställts på grund av marknadspriser. Andra beräkningsgrunder leder till något annorlunda procenttal, men förändrar icke helt bilden.

Försvarsutgifternas andel i den inhemska bruttonationalprodukten
(Gross domestic product) till marknadspriser 1955.

Land	Valutaenhet	Brutto- national- produkt 1955	Försvars- utgifter	Försvars- utgifter i % av BNP
Förenta Staterna	miljarder \$	388,8	38,75	10,0
Storbritannien	miljoner £	18.913	1.494,2	7,9
Västtyskland	» DM	164.781	11.672	7,1
Kanada	» \$	26.921	1.775	6,6
Frankrike	miljarder francs	16.367	1.015	6,2
Nederländerna	miljoner gulden	28.870	1.781	6,2
SVERIGE	» Skr	45.031	2.175	4,8
Norge	» Nkr	24.266	912	3,8
Italien	miljarder lire	13.510	444	3,3
Danmark	miljoner Dkr	28.699	935,6	3,3

Det visar sig, att Sverige befinner sig långt ner på listan. Av större stater är det endast Italien som har lägre procenttal, en sak som delvis förklaras av Italiens ställning som besegrad makt. Rätteligen borde även Västtyskland ligga i denna grupp med ca 4 procent. Att det har kommit så högt upp beror på att även ockupationskostnaderna inräknats. Det bör samtidigt observeras, att om vapenhjälpprogrammet för Danmark och Norge inräknades i deras kostnader, detta sannolikt skulle föra dem upp förbi Sverige på listan.

Sveriges låga placering innebär, särskilt med tanke på att landet är förhållandevis rikt, att statsledningen för närvarande är mera intresserad av att ständigt höja en redan hög levnadsstandard än att på längre sikt skapa skäliga garantier för att denna verkligheten kan bi-

behållas i skydd av ett avskräckande försvar.

En ytterligare indikation på detta är, förutom den oförmånliga jämförelsen med andra länder, att försvarskostnadernas procentuella andel av den svenska bruttonationalprodukten kontinuerligt sjunkit sedan 1953. Beträffande deras andel i statsutgifterna har de dessutom sjunkit från 24,1 procent 1953/54 till 20,6 procent 1957/58.

Situationen accentueras av det spända politiska läget och av vetenskapen om de stora summor som Sovjetunionen anslår till sin krigsmakt. Att någorlunda exakt ange det sovjetiska procenttalet är icke möjligt. Västerländska, relativt tillförlitliga, uppskattningar svänger mellan 15 och 20 procent, vilket alltså ligger betydligt över något västerländskt land.

Har vi råd att föra neutralitetspolitik?

Det är tämligen uppenbart, att våra naturliga resurser tillåter ett starkt och än starkare försvar. Faromomentet ligger i att kraven från andra håll överdimensioneras, särskilt då det gäller andra för medborgarna direkt avnjutbara socialförmåner. Aptiten växer medan man äter. Förutom av våra naturliga resurser sättes gränserna för våra möjligheter, kanske i ännu högre grad, av vår inflationskänslighet och förmåga att utstå valutakriser. Inflationsproblemet och frågan om bytesbalansen blir därmed centrala för hela vår ekonomiska bärkraft. Att lösa dessa frågor ligger, som redan framhållits, mera på det politiska och psykologiska planet än på det realekonomiska. Den inrikespolitiska situation, som utbildats under de senaste åren, ger inte stora förhoppningar om att man skall kunna lyckas utan en gemensam partipolitisk kraftanspanning. Man har också på flera håll kommit till insikt härom och låtit förstå, att den natt nu är inne då Herodes och Pilatus borde bliva vänner och dörren stå öppen för en samlingsregering på dessa frågor. Det innebär både fördelar och nackdelar. Fördelar såtillvida som en

samlingspolitik kan leda till en relativt snabb stabilisering av den ekonomiska situationen. Nackdelar däremot, eftersom all maktkoncentration har en tendens att korrumpna och att det kan befaras, att en partipolitisk sammansmältning på regeringsnivå leder till diverse konstitutionella övertramp av svårare art än annars. Utan en genomgripande reorganisation av det nu maktlösa konstitutionsutskottet bör det icke rekommenderas. Men med ett konstitutionsutskott och en riksrätt, där icke de rannsakades vänner och medintressenter sitter i majoritet, är detta kanske ett försök värt att göras för några år framåt. Försvarsfrågan skulle då av en samlingsregering kunna få en ekonomiskt sakligare bedömning med syfte på en starkare krigsmakt, vilket är desto mer nödvändigt, då man önskar föra neutralitetspolitik. En sådan politik kräver nämligen obetingat ett mycket starkt försvar för att respekt skall inges åt alla håll och för att landet skall bli en väsentlig faktor i det spel som alltid omger en sådan position — betydligt starkare än om vi vore inlemmade i ett större militärt sammanhang, där krigsmaktens finansiering och uppbyggnad även härledes från annat håll.